

Czine Aliz

Polgári Jogi Tanszék

Témavezető: Szeibert Orsolya Ágnes, habilitált egyetemi docens

A kártérítési jog funkciója

I. Bevezetés

A tizennyolcadik életévét betöltött francia Nicolas Perruche kártérítési igénnyel lépett fel szülőanyja orvosaival szemben azért, mert megszületett.¹ Kereseti előadása szerint, ha az orvosok anyját a terhesség alatt fellépő rubeola fertőzésről még időben tájékoztatták volna, ő nem jött volna világra súlyos testi és szellemi fogyatékossgal. A *Cour de cassation* az alperest marasztaló ítéletet hozott.² Az indokolás azonban rámutat arra, hogy a bíróság nem tisztán a polgári jogi felelősséget vizsgálta döntése meghozatalakor, hanem egyéb szempontokat is. Az ügy előadó bírója azt nyilatkozta, hogy a *Cour de cassation* ismételten bebizonyította: „*hogyan van szíve*”. Sargos bíró a marasztaló ítéletet az altruisztikus humanitás kifejeződésének fogta fel.

A fenti esetből érezhető, hogy bizonyos – emberi szempontból tragikus – tényállások arra ösztönözhetik a jogalkalmazót, hogy jogon kívüli szempontok mérlegelésével hozza meg döntését. A születéssel kapcsolatos perekhez fűződően a magyar bírói gyakorlatban is megfigyelhető volt ez a jelenség.³ Az ilyen és ehhez hasonló jogalkalmazói gyakorlatok akkor születnek, ha döntése előtt a bíró nem teszi fel a kérdést: mi is az alkalmazandó jogintézmény funkciója? Jelen tanulmány célkitűzése ezért – elsősorban a magyar szakirodalomra támaszkodva – bemutatni, hogy a jogelméletben milyen kártérítési funkciók kerültek kidolgozásra. Kivételes helyzetben van a kártérítés büntető funkciója, amely csak a *common law* országokban értelmezhető autentikusan, a teljesség érdekében azonban ehelyütt sem mellőzhető. A kártérítés funkcióinak jelentősége azonban túlmutat a jogelméleten. Véleményem szerint értékválasztás is, amely áthatja az adott felelősségi rendszert, és amelyet a jogalkalmazónak kifejezésre kell(ene) juttatnia az egyedi ügyek elbírálása során. Ha ezt szem elől téveszti, könnyen születhet olyan ítélet,

¹ C.cass.v.17.2000., az ügyet elemzi Lábady 2006. 20.

² Herpai 2005. 696.

³ ld. 1/2008. Polgári jogegységi határozat

amely alapján a kártérítés nem a legitim funkcióját tölti be. Erre példa a fent ismertetett *wrongful life* tényállás, a tanulmány végén röviden arra is kitérek, hogy ezen igények jogon kívüli szempontok alapján való elbírálása milyen összefüggésben áll a megítélt kártérítés által betöltött funkcióval.

II. Kötelességszegés, vétkesség és felelősség

A kártérítési jog funkciói nem vizsgálhatóak „*in medias res*” az egyes funkcionális elméletek elemzésével, azok ugyanis csak a kötelelem és a felelősség átfogó fogalmaiba ágyazva értelmezhetők. Elöljáróban érdemes ezért szólni a felelősségről általában.

Marton leszögezi, hogy „*nincs felelősség azt megelőző kötelelem nélkül*”,⁴ avagy nem beszélhetünk felelősségről, csak valamely kötelezettség megszegése esetén.⁵ A kötelelem sajátja, hogy megsértése jogi szankciót von maga után, ezt a tényt a polgári jogban felelősségnek nevezzük.⁶ A kötelelem és a felelősség tehát kölcsönösen határozzák meg egymást, „*mindegyik függ a másiktól: a kötelelem felelősség (szankció) nélkül semmi, mint ahogy felelősség kötelelem nélkül tartalmatlan lenne.*”⁷

A kötelemsértés szankciója alapvetően kétféle lehet: restitutív és represszív.⁸ A restitutív szankciók tipikusnak mondhatók a polgári jog területén. Durkheim megfogalmazása szerint ezek a szankciók „*a dolgok eredeti állapotát helyreállítják, megzavart rendjüket újra normálissá teszik.*”⁹ Ezzel szemben a közjog területén tipikusnak mondható represszív szankciók célja az, hogy valamilyen hátrányos következménnyel sújtsa alanyát.¹⁰

Marton azonban a két szankciótípus illetően való szigorú elhatárolását tévedésnek véli, szerinte ugyanis a restitutív szankciók úgyszintén magukban hordoznak bizonyos büntető elemeket (például a marasztaló ítéletben rejlő társadalmi szemrehányást).¹¹ A két szankciótípust ezért egyenrangú eszköznek tekinti, amelyeket a törvényalkotó belátása szerint alkalmazhat annak érdekében, hogy a normák hathatós védelmét

⁴ Marton 1992. 14.

⁵ Marton 1992. 19.

⁶ Marton 1992. 20.

⁷ Marton 1992. 20.

⁸ Marton 1992. 24.

⁹ Durkheim-től idézi Marton 1992. 24.

¹⁰ Marton 1992. 24.

¹¹ Marton 1992. 25.

megvalósítsa.¹² Alább látni fogjuk, hogy a tisztán „civilis”¹³ szankciótól a büntetésig terjedő palettán sok árnyalat található, amelyek alkalmazásában – tér és idő függvényében – folyamatos hangsúlybeli eltolódás tapasztalható.

Bár a tanulmány kereteit meghaladja, de nem lehet megkerülni, hogy egy felelősségi rendet alapjaiban meghatároz annak szubjektív (vétkességi alapú), objektív (kimentést csak elháríthatatlan ok szolgáltat), avagy abszolút (a jogkövetkezmény minden esetben bekövetkezik, például kártalanítási felelősség esetén)¹⁴ felelősségi jellege. Ez azért is központi kérdés, mert a jogalkotó választása e rendszerek közül egyben determinálja azt is, hogy a felelősség milyen funkciót tud betölteni egy adott társadalomban. Hiszen ha az objektív vagy abszolút felelősség kiiktatja a szubjektív tudati tényezőt a kártérítési kötelelem elemei közül, úgy a felelősség – feltétlen helytállási kötelezettség mellett – csak a „rendcsinálást” fogja szolgálni, míg egy szubjektív, vétkességi alapú rendszer magában foglalja a szélesebb körű társadalmi prevenció elvárását.¹⁵

Természetesen a jogalkotói döntést nemcsak a járulékos jellegű szankció funkcionális célkitűzése fogja meghatározni, hanem átfogó társadalmi-gazdasági tényezők is. A római jogban gyökerező vétkességi alapú – a polgári és büntető jogi felelősséget összemosó – felelősségi rendszer ugyanis már elégtelennek bizonyult a polgári társadalmak kialakulásával. Az ipari forradalom által szült fokozott veszéllyel járó tevékenységek elterjedése és a nagyvállalatok (mint károkozók) és magánszemélyek (mint károsultak) közötti erőviszonyok aránytalan eltolódása életre hívta az objektív alapú felelősséget,¹⁶ és nyilvánvalóvá tette, hogy „a vétkesség nem elég tág alap arra, hogy rajta a társadalom védelmét kellően szolgáló felelősségi rendszer felépüljön”.¹⁷

A kártérítési felelősség elemei (kötelességsszegés, szubjektív felelősségi rend esetén vétkesség és a szankció) közül „a felelősségi eszme koronként változóan hangsúlyozza egyik-másik elemet”.¹⁸ A kötelességsszegés azonban minden felelősségi formában megtalálható, ehhez képest a szankció csak kiegészítő lesz.¹⁹ A felelősség funkciója tehát tértől-időtől függetlenül nem határozható meg, a fennálló jogi-társadalmi-

¹² Marton 1992. 25.

¹³ Azaz restitutív, Marton 1992. 26.

¹⁴ Petrik 2002. 3.

¹⁵ Petrik 2002. 3.

¹⁶ Petrik 2002. 4.

¹⁷ Marton 1992. 60.

¹⁸ Petrik 2002. 3.

¹⁹ Petrik 2002. 3.

gazdasági paradigmák tükrében érthető meg az egyes funkcionális elméletek előtérbe kerülése vagy éppen háttérbe szorulása.

A jelenleg hatályos Ptk. megszüntette a nem vagyoni kártérítés intézményét és bevezette a sérelemdíjat, mint „*a személyiségi jogok megsértésének vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációját és egyben magánjogi büntetését*”.²⁰ Az erkölcsi sérelmeket tehát már nem kártérítés, hanem sérelemdíj kompenzálja, amelynek alapvető újdonsága, hogy „*a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges*”.²¹ A funkcionalitás kérdésének vizsgálata során azonban nem rekeszthető ki teljesen a sérelemdíj az alábbi okokból. Egyrészt a sérelemdíj az esetek túlnyomó részében továbbra is hátrányt kompenzál, azzal a megdönthetetlen vélelemmel élve, hogy a személyiségi jogsértés hátrányt okoz.²² Ezen túlmenően azonban a sérelemdíj fizetésére kötelezés a kártérítési felelősség szabályai mentén alakul, tehát a sérelemdíj ily módon nem szakítható el teljesen a kártérítési jog felelősségi rendszerétől, nem beszélve arról, hogy az alább vizsgált angolszász jogrendszerekben ez az elválasztás értelmezhetetlen is lenne. Mindezekre tekintettel – ahol szükséges – érinteni fogom az erkölcsi sérelmek kompenzálásának funkcionális vonatkozásait is.

III. Reparáció

A kártérítés (ahogyan az elnevezésében is benne rejlik) alapvető funkciója a reparáció. A reparáció „*a normaszegéssel megbomlott érdekviszonyok kiegyenlítése*”.²³ Marton megfogalmazása szerint „*a károsult vagyonában beálló csorbát helyreütni: e kötelem tartalma szükségképpen a helyreállításban, terjedelme a kár terjedelmében van adva*”.²⁴ A teljes kártérítés elve nem volt azonban mindig egyértelmű a vétkességi alapú felelősségi rendszerekben. A XX. századig jellemző volt a nem károsult központú, hanem károkozó központú proporcionalis felelősség, amely a károkozó vétkességének fokához igazította a kártérítés mértékét.²⁵ Enyhébb fokú vétkesség esetén kisebb, míg nagyobb fokú vétkesség esetén nagyobb összegben határozta azt meg, de ehhez igazodóan olyan eset is előfordult, hogy egyáltalán nem voltak megtérítendőek egyes

²⁰ Vékás (szerk.) 2013. 70.

²¹ Ptk. 2:52.§ (2) bekezdés 2. fordulata

²² Vékás 2005. 198.

²³ Petrik 2002. 3.

²⁴ Szladits (szerk.) 1941. 384.

²⁵ Fuglinszky 2015. 44.

károk.²⁶ Jelentős vívmánya ezért a polgári jognak, hogy elválasztotta egymástól a felelősség alapját és annak mértékét.²⁷ A vizsgálat első szintje lesz a felelősségi feltételek vizsgálata (vétőképesség, okozatosság, felróhatóság), amennyiben ennek alapján a felelősség megállapítható, ezzel ezt le is kell zárni, ezen szempontok nem szűrődhetnek át a felelősség mértékének vizsgálata körébe.²⁸ Eörsi megfogalmazása szerint: *„A felelősségi szempont által meghatározott kereteken belül azonban már teljesen előtérbe nyomul a reparációs szempont. Ha egyszer a felelősség megállapítható, mértékét már nem a kötelezettségszegés és nem a felróhatóság dönti el, hanem az elszenvedett kár mértéke. A felelősség létét vagy nemlétét a felelősségi szempontok, a szankciók mennyiségét a reparációs szempontok határozzák meg.”*²⁹ Eörsi rámutat azonban arra is, hogy a felelősségi szempontok és a reparációs cél között nem húzható szigorú határvonal, egymással ugyanis kölcsönös összefüggésben állnak. Egyrészt a reparációs szempont hatással lehet a felelősség megállapítására. A felelősség primátusát lerontva dominál például a reparációs cél a vétőképtelen károkozó méltányosságon alapuló kártérítési kötelezettsége esetében,³⁰ ahol lényegében egy *„felelősség nélküli reparatív kötelem”* jön létre.³¹ Másfelől a felelősség alapvető befolyással van a kártérítési kötelezettség mértékére, hiszen például a megtérítendő károk körét eredendően az okozati összefüggés fogja eldönteni, azaz attól függ, mely bekövetkezett károkra áll fenn a kötelezettségszegés és felróhatóság.³² De szintén erre az esetre példa, hogy a bíróság különös méltánylást érdemlő körülmények fennállása esetén a kártérítés mértékét a teljes kárnál alacsonyabb összegben is meghatározhatja.³³ Nyilvánvaló, hogy a felróhatóság csekély foka lehet az egyik olyan tényező, amely alapján a fenti méltányosságot gyakorolni fogja a bíróság.³⁴

A teljes reparáció mint vezérelv, azonban maga is magyarázatra szorul. A teljes reparáció célja az, hogy a károsultat olyan helyzetbe hozza, mintha a károkozás meg se történt volna. Ez az eszmei célkitűzés azonban csak megközelítőleg valósítható meg, tökéletesen soha.³⁵ Dezső megfogalmazása szerint *„a pénzbeli és a helyettesíthető dologbeli károkat aránylag legkönnyebben lehet pótolni, a nem helyettesíthető dolgokban*

²⁶ Fuglinszky 2015. 44.

²⁷ Fuglinszky 2015. 45.

²⁸ Fuglinszky 2015. 45.

²⁹ Eörsi 1961. 417.

³⁰ Ptk. 6:545. §

³¹ Eörsi 1961. 418.

³² Eörsi 1961. 419.

³³ Ptk. 6:522. § (4) bekezdés

³⁴ Eörsi 1961. 420.

³⁵ Eörsi 1961. 428.

okozott károkat már csak igen nehezen és tökéletlenül, az emberi testben, lélekben, eszmei javakban bekövetkezett sérelmeket pedig egyáltalán nem, a pénzbeli ekvivalens pedig csak többé-kevésbé megközelíti, de soha el nem éri a természetbeni kárpótlást”.³⁶

A fenti sorok is rámutatnak, hogy a teljes reparáció fogalma mennyire illuzórikus. Minél egyedibb dologban következik be ugyanis a kár, illetve minél jobban érinti emberi lényegünket a sérelem, a reparáció mind jobban veszt el valós képességét funkciója betöltésére. Igaz marad ez a sérelemdíjra is. A nem vagyoni kártérítés fogalmi ellentmondásait valóban feloldja az új jogintézmény, a sérelemdíj és a hátrányra vonatkozó bizonyítási teher elgördítésével valóban szélesebb körű védelemben részesíti a személyiségi jogokat, nem oldódik fel azonban a szubsztanciában rejlő örök ellentmondás: a mérhetetlent kívánja mérhető eszközzel kompenzálni.

Elméleti szinten leszögezhető, hogy a kártérítési kötelelem két irányból behatárolt. Egyfelől pozitív irányban a kötelelemnek fel kell ölelnie a károsult teljes sérelmét, másfelől negatív irányban is, mert a kártérítő kötelelem nem léphet túl a reparációs célkitűzésen és nem ütközhet a káronszerzés tilalmába.³⁷ A fenti tartalmi bizonytalanság tükrében felmerül azonban, hogy a gyakorlatban végül könnyen túl- vagy alulkompenzálhat a jogalkalmazó.³⁸ Jól példázza a képlékenység problémáját például az esély elvesztésének kompenzálása akár kártérítéssel, akár sérelemdíjjal. Ebben az esetben soha nem tudhatjuk meg biztosan, hogy nem olyan kár megtérítésére kötelezte-e a bíróság az alperest, amely tőle függetlenül is bekövetkezett volna.³⁹

Érdemes-e ennek ellenére ragaszkodni a teljes reparáció eszméjéhez? Ennek nagyon sok bírálója akad: *Eörsi* szerint „*merev és életidegen tétel*”,⁴⁰ *Bauer* a *talio*-elvhez hasonlítja, amely például a felelősségbiztosítás megjelenésével amúgy sem tudja megvalósítani a szemet-szemért, fogat-fogért elvet.⁴¹ Ebben a tekintetben azonban nem lehet elsiklani afelett, hogy kontraktuális vagy deliktuális felelősségről beszélünk-e. Érdemes utalni arra, hogy a hatályos Ptk. új koncepcionális alapokra helyezte a kontraktuális felelősséget, amelynél a kiindulópont egy már létező relatív szerkezetű jogviszony, egy szerződés, amely

³⁶ Dezső 1937. 16. hiv. Fuglinszky 2015. 47.

³⁷ Marton 1992. 162.

³⁸ Fuglinszky 2015. 48.

³⁹ Fuglinszky 2015. 48.

⁴⁰ Eörsi 1974. 143. hiv. Fuglinszky 2015. 53.

⁴¹ Bauer 1988. 273.

meghatározza a felek egymással szembeni jogait és kötelezettségeit.⁴² A két alapvető változás a szerződésszegő fél szigorított kimentési lehetősége és a reparáció korlátozása az előreláthatósági klauzulával.⁴³ Ez teremt egészséges egyensúlyi helyzetet a vagyoni forgalomban a szerződő felek között a kockázatmegosztás terén.⁴⁴ Ebben a körben tehát inkább előtérbe kerül a kártérítés kárelosztási funkciója, mint a reparáció.

A deliktuális kárfelelősség körében véleményem szerint azonban továbbra is ragaszkodni kell a teljes reparáció elvéhez. Még ha tudjuk is, hogy az inkább egy eszme, amely áthatja a felelősségi rendszert, és amely a gyakorlatban soha nem valósulhat meg teljesen, a társadalmi és egyéni megnyugvást inkább szolgálja ez az ideális célkitűzés, mint bármi, ami ennél kevesebb, vagy *ad absurdum* csak jelképes jellegű.⁴⁵ Mindez kiegészül azzal, hogy nyitva hagyott a jogalkotó a jogalkalmazó számára egy kikaput: különös méltánylást érdemlő esetben még mindig van lehetőség eltérni a teljesség követelményétől.

IV. Prevenció

A reparációs funkcióval mintegy versenyre kel a megelőző funkció. Nagy véleménykülönbség van a szerzők között abban a kérdésben, hogy melyik tölt be elsődleges szerepet a kártérítési jogban. A megelőző funkció értelmében a felelősség kétirányú hatással bír: egyrészt befolyásolja a károkozó egyéni pszichéjét, arra ösztönzi, hogy a jövőben tartózkodjon a normasértéstől, másrészt pedig a társadalom tagjait is meggyőzi arról, hogy érdemes jogkövető módon eljárni.⁴⁶

Marton kifejezetten elsődlegesnek tekinti a preventív eszmét, szerinte ugyanis súlyos elvi tévedés volt a magándeliktumra szabott római jogból átvenni azt a szemléletet, miszerint a kártérítés kizárólag a károsult alanyi joga lenne.⁴⁷ Ezzel ellentétben a kártérítési kötelelemre úgy is kell tekinteni, mint a jogalkotó kezében lévő eszközre, amellyel kontroll alá vonhatja a jövőbeli károkozó magatartásokat a társadalom védelme érdekében. Ehhez képest pedig az egyéni kár megtérülése csak másodlagos szempont lesz.⁴⁸ *Marton* szerint tehát a törvényhozó első és

⁴² Vékás (szerk.) 2013. 603.

⁴³ Ptk. 6:142. §

⁴⁴ Vékás (szerk.) 2013. 604.

⁴⁵ Fuglinszky 2015. 50.: Meszlény Artúr például 1932-ben a teljes kártérítés helyett a „megfelelő kárpótlás” fogalmának bevezetésére tett javaslatot, amely az érdeksérelem, a cselekmény súlya, az egyéni körülmények és a vagyoni, jövedelmi viszonyok együttes mérlegelése alapján kívánta meghatározni a kárpótlás mértékét.

⁴⁶ Petrik 2002. 3.

⁴⁷ Marton 1992. 58.

⁴⁸ Marton 1992. 59.

legfontosabb célkitűzése kell, hogy legyen a jövőbe tekintő kármegelőzés, amelyet két szankcióval ösztökél: a helyreállító és a büntető szankcióval. A kettő közül bizonyos értelemben a helyreállítón van a hangsúly, mert ez valósítja meg az egyének mindennapi védelmét, míg a büntető szankció a szélsőséges normasértések megelőzésére szolgál.⁴⁹

Eörsi – szocialista ideológiával áthatott – elmélete szerint szintén a prevenció a felelősség központi funkciója, azonban más tartalommal, mint a fentiekben. *Eörsi* a nevelési célzatot tekinti elsődlegesnek.⁵⁰ Szerinte a prevenció nem állítható szembe a nevelő hatással, de az szűkebb két szempontból is: egyrészt csak visszatartásra utal, másrészt ezt a félelemkeltés eszközével szolgálja (amely a „kizsákmányoló” társadalmakra jellemző).⁵¹ Ehhez képest a szocializmus eszköze a nevelés, amely nem elégszik meg a félelemkeltéssel, hanem az emberek belső átalakítására, meggyőzésére törekszik.⁵² Megjegyzendő, hogy *Eörsi* a későbbiekben árnyalta kategorikus álláspontját, és a prevenció, valamint a reparáció aktív kölcsönhatását vizsgálta, leszögezve végül, hogy a megelőzés-nevelést kell elsődleges funkciónak tekinteni, reparáció nélkül ugyanis van felelősség, de „a megelőzés-nevelés elvi esélye híján nincs”.⁵³

A rendszerváltozás előtti kártérítési irodalomban dominánsan volt jelen a prevenciós eszme, míg a rendszerváltás után ez a szemlélet veszített a súlyából.⁵⁴ *Bárdos* például arra hívja fel a figyelmet, hogy nem bizonyított a vétkességi alapú kártérítési koncepció prevenciós hatása, különösen amellet, hogy a károk rendezésében egyre nagyobb szerepet játszik a biztosítás, amely lényegében mentesítheti a károkozókat felelőségük vizsgálata alól.⁵⁵ Ezen álláspont szerint tehát a polgári jogtól nem lehet többet várni, mint a lehetőségekhez mérten a reparáció legteljesebb megvalósítását.

Bárdossal részben egyetértve inkább idealista, mint realista szemléletet tükröz a prevenciós funkció kiemelése a kártérítés egyéb célkitűzései közül. A megelőzés nem vizsgálható függetlenül a társadalmi és egyéni pszichikus tényezőktől, hiszen immanens célja éppen ennek a befolyásolása, megváltoztatása. A polgári jogi felelősség kapcsán érvényesülő prevenciós hatás véleményem szerint nem tekinthető azonos

⁴⁹ Marton 1992. 101.

⁵⁰ Eörsi 1961. 35.

⁵¹ Eörsi 1961. 37.

⁵² Eörsi 1961. 37.

⁵³ Eörsi 1976. 187. hiv. Fuglinszky 2015. 42.

⁵⁴ Fuglinszky 2015. 42.

⁵⁵ Bárdos 2001. 13. hiv. Fuglinszky 2015. 42.

súlyúnak a büntetőjogi felelősség kapcsán érvényesülő generális és speciális prevencióval, ha természetes személyek viszonylatában vizsgálódunk. Az egyéni és a társadalmi (kollektív) tudatban ugyanis a büntetőjogi felelősség az, amely oly módon vert gyökeret, hogy kriminológiai módszerekkel mérhetően képes betölteni speciális és generális preventív célkitűzését. Fakad ez abból, hogy ebben az esetben az individuum a nálánál sokkalta erősebb állam viszonylatában tartozik elszámolni, és ennek terjedelme nem torpan meg a pénzbeli eszközök határvonalán. Ezzel szemben a magánszemélyek egymással szembeni, mellérendelt viszonylatában érvényesülő abszolút szerkezetű jogviszonyból fakadó kötelezettségek és megszegésükkor keletkező felelősség inkább csak erkölcsi normák közvetítésével, mint tudatosan élnek a laikus pszichében. Álláspontom szerint kérdéses, hogy valójában milyen mértékben is tölti be megelőző funkcióját a kártérítés intézménye ebben a körben, ha egyáltalán betölti. Más lehet a helyzet, ha gazdálkodó szervezeteket vizsgálunk, ugyanis a profit orientálja a magatartásukat, nem erkölcsi megfontolások.⁵⁶ Esetükben, ha a felelősséggel járó költség meghaladja a károkozó magatartással elért hasznot, a kárfelelősség rendszere kifejezetten alkalmas lehet a prevenciós célkitűzés érvényesítésére.

Nem elvetendő tehát a prevenciós eszme, az államnak nem is szabad lemondania a „*társadalmi mérnökösödés*”⁵⁷ ezen módszeréről, mindössze az egyéb funkciókhoz képest való túlértékelése az, amely távol visz a polgári jogi felelősség szerepének reális értelmezésétől.

V. Elégtétel

Az immateriális sérelmek körében a felelősség újabb funkcionális célkitűzéssel gazdagodik: az elégtétellel. A második világháború előtti magyar magánjogban elismerték a nem vagyoni károkhoz kapcsolódó kártérítés büntető jellegét.⁵⁸ Ez így maradt akkor is, amikor a nem vagyoni kártérítés hányattatott előzmények után, megszorításokkal ugyan, de fokozatosan ismét a polgári jogi felelősségi rendszer részévé vált. Az elégtétel nehezen megragadható fogalom, közel áll a büntetéshez, de nem azonos a *common law*-ban értelmezhető büntető kártérítéssel.⁵⁹ A fogalmi nehézségek jó megmutatkoztak abban az ügyben, amelyben egy 14 hónapos német kislány autóbaleset

⁵⁶ Menyhárd 2014. 188. hiv. Fuglinszky 2015. 39.

⁵⁷ Roscoe Pound kifejezésével élve

⁵⁸ Fuglinszky 2015. 42.

⁵⁹ A büntető kártérítés elemzését lásd alább.

következtében olyan sérüléseket szenvedett, melynek folytán kizárólag vegetatív életfunkciók elvégzésre képes emberi ronccsá, élő halottá vált.⁶⁰ Ebben az esetben könnyen belátható, hogy a reparációs eszme nem funkcionálhat, hiszen egyáltalán semmilyen módon nem lehet helyreállítani a bekövetkezett kárt. Kérdés, hogy elégtételnek lehet-e helye ebben az esetben. *Lábady* szerint az elégtétel itt csak megtorlásként funkcionálhatna és ez a magánbüntetés nyílt elismerését jelentené.⁶¹ Ahhoz ugyanis hogy az elégtétel betöltse célját, az is szükséges, hogy a károsult tudata átfogja, hogy a nem vagyoni kártérítés megfizetése miért történik – ezt pedig jelen tényállás lehetetlenné tette.⁶² Ezt az aggályt nem osztotta a Legfelsőbb Bíróság abban a döntésében, amelyben az emberi ronccsá vált károsultnak – éppen a lehetetlenné vált kompenzáció miatt – elégtételadási célzattal ítélt meg nem vagyoni kártérítést.⁶³ Felmerül a kérdés, hogy ebben az esetben a megítélt kártérítés nem tisztán büntetésként funkcionált-e. Fontos kiemelni, hogy az elégtételi funkció nem összemosható a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés c) pontjában nevesített felróhatóságtól független (objektív) szankcióval, az elégtétel adására kötelezéssel. A Legfelsőbb Bíróság a párhuzam kapcsán az alábbiakat fejtette ki: *„A személyhez fűződő jogában megsértett személy elégtételadás keretében erkölcsi jóvátételt igényelhet. Az elégtételadás jelentéstartalma nem terjed ki a nem vagyoni kártérítésre. Nem vagyoni kár megállapítására az utaló szabály szerint a kártérítési felelősség általános szabályai alapján kerülhet sor.”*⁶⁴ Az elégtételadás funkciójának ennek ellenére mégis jelentősége van azokban az esetekben, amikor nem bizonyítható olyan sérelem, amelynek kompenzálására a nem vagyoni kártérítés eszközül szolgálhatna, az elégtétel funkció az egyetlen, amely indokolhatja a nem vagyoni kártérítés megfizetésére való kötelezést.⁶⁵

Az elégtétel eszméje különösen aktuálissá vált a sérelemdíj intézményével. A vélelmezett hátrány megteremtésével az elégtételnek nem kell a fent leírt szubszidiárius szerepet betöltenie. A Ptk. indokolása szerint *„a sérelemdíj a személyiségi jogok megsértésnek vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációja és egyben magánjogi büntetése.”* Bár a megfogalmazás a két funkció egyenrangú és párhuzamos szerepét sejteti, ez mégsem olyan magától értetődő. Az indokolás nem ad eligazítást a funkciók sorrendiségére, előkészítő

⁶⁰ BGH NJW 1976, S 1147=VersR 1976, S 660, az esetet ismerteti Fézer 2011. 75.

⁶¹ Lábady 1992. 18.

⁶² Fézer 2011. 77.

⁶³ Legfelsőbb Bíróság Pf. III. 20.343/1982.

⁶⁴ EBH 2006.1398

⁶⁵ Fézer 2011. 78.

tanulmányokból és kommentárokból lehet következtetéseket levonni.⁶⁶ Vékás például egyértelműen állást foglal és leszögezi, hogy a sérelemdíj funkciója elsődlegesen a jogsértés vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációja és csak másodlagosan jön szóba mint magánjogi büntetés.⁶⁷ Az elégtételi funkció jogalkalmazói elismerése tükröződik a Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI.17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleménye 7. pontjában, amely szerint: *„A nem vagyoni kártérítéssel/sérelemdíjjal szembeni követelmény, hogy az alanyi jog védelmet nyerjen, egyúttal a jogsértőket visszatartsa a sérelmet okozó magatartástól. Ennek érdekében a marasztalás összegének meghatározása során figyelemmel kell lenni egyrészt arra, hogy a megsértett jogok között nem lehet különbséget tenni. Tekintettel kell lenni ugyanakkor a pénzbeli marasztalás társadalmilag elismert céljára: arra, hogy a megítélt összeg valóságos elégtételt nyújtson a személyiségi jogsértéssel okozott hátrány, sérelem kielégítésére (kompenzáció), ugyanakkor az a jogsértés szankcionálására is alkalmas legyen. E célok figyelembevételére széles körben ad lehetőséget a körülmények mérlegelésére, mert a teljes körű jóvátétel nem korlátozódik a jogsértéssel okozott, igazolt hátrány vagyoni ellensúlyozására. Az ily módon meghatározott vagyoni elégtétel a sérelmet szenvedett félben a jogsértő magatartás miatt keletkezett szubjektív hiányérzet csökkentésére szolgál, illetve magában foglalja a jogsértés társadalmi elítélését is.”*

Eszerint az elégtétel funkció többlet célkitűzést jelent a reparációhoz képest, amelynek lényege, hogy mind egyéni, mind társadalmi szinten kifejez egyfajta rosszallást önmagában a személyiségi jogok megsértése miatt, függetlenül a reparálandó sérelem mértékétől. Véleményem szerint ez a másodlagosan nevesített funkció illeszkedik abba az alapvető koncepcióba, hogy *„a Ptk. a sérelemdíj intézményének bevezetésével betetőzi azt a közel évszázados fejlődési folyamatot, amelynek során a személyiségi jogok magánjogi védelme fokozatosan kivált a tulajdonost megillető dologi jogi oltalom burkából, és – immár adekvát szankciót kapva – emancipációja befejeződött.”*⁶⁸ Eszerint tehát a sérelemdíj kettős funkciója is kifejezi, hogy a személyiségi jogok – sajátos jellegüknél fogva – kiemelt védelemben részesülnek: a kompenzáción túl magánjogi büntetést is maga után von a megsértésük. Természetesen – bár az erkölcsi sérelmek körében általános alapigazság, hogy objektíve nem számolható ki a pontos kompenzáció, és a döntés alapja mindig a

⁶⁶ Fuglinszky 2015. 833.

⁶⁷ Vékás 2013. 4.

⁶⁸ Vékás (szerk.) 2013. 72.

képlékeny jogalkalmazói mérlegelés lesz – az elégtétel funkció vonatkozásában még inkább előtérbe kerülnek majd az eset egyedi körülményei.

VI. Büntetés

A büntető kártérítés gondolatának gyökerei a római jogban találhatóak. A civiljogi delictumok közül a XII táblás törvényekben nyert először szabályozást az *iniuria*, amely személyisértést jelentett. A szó tágabb értelmében jogellenesség, amely szükségszerűen a tárgyi jog és emellett egy bizonyos személy alanyi jogának megsértésével is járt.⁶⁹ A XII táblás törvény az *iniuria* alatt három tényállást nevesített, amelyekre – a legsúlyosabb eseten, a tagcsónkításon kívül, amelyre hasonló büntetés kiszabását rendelte, tehát a talio-elvet alkalmazza – meghatározott pénzbüntetést határozott meg.⁷⁰ Az *iniuria* tényállását a klasszikus jogtudomány dolgozta ki részletesen, ami megállapította, hogy az *iniuria* lényege az, hogy a sértett becsülete ellen irányul, tehát nemcsak szándékos, de célzatos is.⁷¹

A római jogi eredettől mégis függetlenül, a *common law* rendszerében nőtte ki magát a büntető funkció gondolata. A *common law* ügyek alapvetően más szemléletet igénylenek, mert a személyiségi jogok *tort*-jai attól függenek, hogy a jogsértésnek van-e megfelelő történeti joganyaga és ahhoz kapcsolódó megfelelő *action*. Ha ez hiányzik, szankció nélkül marad a károsultat ért sérelem.⁷² Ennek következtében a *tort*-ok száma nem véges, hanem végtelenül sokféle lehet.⁷³ Anélkül, hogy megkísérelném a *common law*-ban kialakult számtalan kártérítési típus akár vázlatos ismertetését is, nézzük meg, hogy a büntető funkció miként jelenik meg Anglia és az USA kártérítési jogában.

Angliában a köznap elnevezéssel „*punitive damages*”-nek, azaz büntető kártérítésnek nevezett „*exemplary damages*” eredete a 18. századra nyúlik vissza, amikor a gyakorlat igen magas összegű kártérítéseket kezdett megállapítani a lelki és érzelmi károkért. A kifejezést először használó ítéletből hangsúlyosan Lord Camden bíró és az esküdtszék felháborodása olvasható ki, kevésbé a jogi érvelés. Rögzítették ugyanis, hogy a marasztalás célja elsősorban a megelőzés, s csak másodsorban a

⁶⁹ Földi- Hamza 2007. 565.

⁷⁰ „Ha mással szemben személyisértést követnek el, 25 legyen a büntetés.”

⁷¹ Földi-Hamza 2007. 566.

⁷² Ládaby 1994. 70.

⁷³ „*torts are infinitely various, not limited or confined*” - mondja Lord Camden bíró a Chapman v. Pickergill (1762) Wils. 145 ügyben; az ügyet ismerteti Ládaby 1994. 70.

sérelem orvoslása.⁷⁴ Itt tehát a hangsúly már a károkozó személyére tolódott a sérelemről.⁷⁵ A *Rookes v. Barnard* ügyben Lord Devlin főbíró funcionális szempontból közelítette meg a kérdést: rámutatott, hogy a történeti precedensek alapján az *exemplary damages* célja eredetileg a károsultat durván bosszantó és zaklató károkozó szankcionálása volt.⁷⁶ Leszögezte továbbá, hogy a büntető kártérítés fő célja és funkciója az elkövető elrettentése, de szélesebb körű kihatása is van.⁷⁷ Mindezek alapján megállapítható, hogy az *exemplary damages* tisztán magánbüntetés, amely történetileg a magánbosszúhoz és a párbajhoz köthető, célja pedig – a római joghoz hasonlatosan –, hogy a magánbüntetés állami kontrollja megvalósuljon.⁷⁸ Kiemelendő azonban, hogy eredeti célkitűzése a szélsőségesen durva jogsértésekre adott reakció volt.

Nem állítható teljesen párhuzamba az angol *exemplary damages* az amerikai *punitive damages* intézményével, az ugyanis egyrészt extenzív mértéket öltött, ami az összegszerűséget illeti, másrészt az USA-ban a szerződéses károkozások esetében is széles körben teret nyertek, jóval túlnőttek tehát az angol „szülőanyjukon”. A jogirodalomban már a 19. században elismerték a büntető kártérítést mint civiljogi magánbüntetést.⁷⁹ A *US Supreme Court* megfogalmazása szerint „*private fines levied by civil juries*”.⁸⁰ Az első probléma, ami bizonyos értelemben megfoghatatlanná teszi az intézményt az, hogy elhatárolása a kompenzációs kártérítéstől gyakran nem is olyan egyértelmű, mert az nem feltétlenül kerül elkülönítésre az ítéletben. Keverednek például a büntető kártérítésben azok a sérelemtípusok is, amelyre reagál, így a fizikai fájdalmakon és szenvedésen túl az ún. *emotional distress*-re adott „büntetést” is magában foglalja, tehát ez sem elhatárolási alap. Gyakran visszavezetik a büntető kártérítés csillagászati összegeit arra is, hogy a perérték 50%-át is elérő perköltséget nem a pervesztes fél viseli, hanem az ún. *English rule* szerint mindenki viseli a saját költségét, ezért magába foglalhatja a *punitive damages* ennek korrekcióját is.⁸¹ Ez alapján sem húzható azonban egyértelmű határvonal, a perköltségek ugyanis ugyanúgy szubszumálhatók a reparációs kártérítés alá.⁸² A büntető

⁷⁴ Lábady 1994. 77.

⁷⁵ Lábady 1994. 77.

⁷⁶ Lábady 1994. 78.

⁷⁷ Lábady 1994. 80.

⁷⁸ Lábady 1994. 83.

⁷⁹ Lábady 1994. 98.

⁸⁰ Lábady 1994. 98.

⁸¹ Nagy 2014. 335.

⁸² Nagy 2014. 335.

kártérítés kontúrjainak megrajzolását tehát az is nehezíti, hogy egybemosódik a kártérítés kompenzációs részével.

A leggyakrabban hangoztatott érv a bíróságok kezében a büntető kártérítés mellett, hogy a kirívó magatartásokat megtorolja, amely hozzájárul a társadalmi béke megőrzéséhez.⁸³ A *punitive damages* tehát a *public policy-t* is kifejezésre juttatja, ennek alkotmányossága nem vitatható.⁸⁴ A *US Supreme Court* egy 1991. évi döntése szerint⁸⁵ a jogintézmény nem sérti a „*fair procedure*” elvét, amely szerint jogállami eljárás nélkül egyetlen állam sem foszthat meg senkit az életétől, szabadságától és tulajdonától. Habár a büntető kártérítés mértéke felvethet alkotmányos kérdést, a bíróság döntése szerint a konkrét ügyben megítélt 840.000 USD még az alkotmányos kereseteken belül esik.

Európai szemmel nézve azonban nemcsak az összecszerűség jelent problémát, hanem alapvető jogelvi kérdések is felmerülnek. Az első kifogás, hogy nem ütközik-e a kárnszerzés tilalmába a büntető kártérítés, hiszen a kontinentális jogrendszerekben a kártérítés célja az *in integrum restitutio* lehető legteljesebb megvalósítása, a kár kompenzálása, semmiképpen sem, hogy azt meghaladó vagyoni előnyhöz juttassa a károsultat.⁸⁶ További aggály, hogy ha a polgári bíróság egy kvázi büntető szankciót alkalmaz, arra úgy kerül sor, hogy nem érvényesülnek a büntető eljárásjogi garanciák.⁸⁷ Nem beszélve arról, hogy a *ne bis in idem* (kétszeres értékelés tilalma) elve is sérülhet, ha a károkozó magatartás bűncselekményt is megvalósít, és amiatt büntető bíróság büntetést szab ki. Végül azt is fel lehet hozni, hogy sérti-e az állam büntető monopóliumát, bár ezt az elvet gyengíti, hogy a kontinentális jogrendszerek is ismernek kivételt a közvádoló eljárása alól (pótmagánvádoló, magánvádoló fellépése).⁸⁸

Mégsem állítható azonban, hogy a büntető kártérítés gondolata *ab ovo* elhibázott és ezért mélyebb vizsgálat nélkül elvetendő lenne, hiszen fentebb láthattuk, hogy a kontinentális kártérítési szemlélet sem szorítkozik szigorúan a reparációra, az további funkcionális célkitűzéseket hordoz magában, helyenként büntető éllel. *Fuglinszky* arra mutat rá például, hogy a Munka Törvénykönyvének a munkaviszony jogellenes

⁸³ Lábady 1994. 101.

⁸⁴ Lábady 1994. 101.

⁸⁵ *Pacific Mutual Life Insurance Co.v. Haslip* (1991)S.C. Nor. 89-1279 3/4/91 Data Base Report, Dec. 1991; az ügyet ismerteti Ládaby 1994. 101.

⁸⁶ Nagy 2014. 334.

⁸⁷ Nagy 2014. 334.

⁸⁸ Nagy 2014. 334.

megszüntetése esetén az eredeti munkakörbe való visszahelyezését nem kérő munkavállaló számára megállapított fizetési kötelezettség büntető jegyeket hordoz magán, hiszen a vagyoni károk megtérítése ezen felül jár a munkavállalónak.⁸⁹ Az átlagkeresetekhez viszonyított fizetési kötelezettség pedig csakis büntető jellegűnek nevezhető.

Különösen akkor kerül mérlegre a kontinentális és *common law* rendszerek között feszülő ellentét, amikor egy európai államnak kell döntenie egy amerikai határozat elismeréséről. Az első – és nyilvánvalóan helytelen – megközelítés az azonnali és teljes elutasítás. A Fimez ügyben⁹⁰ az olasz bíróság túlzónak ítélte a megítélt fájdalomdíjat és nem próbálta meg elhatárolni egymástól a marasztalási összeg reparatív és büntető részét, automatikusan elutasította az elismerést. Az olasz legfelsőbb bíróság megállapította, hogy a felperes fiának közlekedési balesetben szenvedett haláláért a hibás kialakítású bukósisakot gyártó alperest 1 millió dolláros kártérítés fizetésére kötelező ítélet olyannyira ellentétes az olasz joggal, hogy az a közrendbe ütközik. Arra már nem tért ki a bíróság, hogy a károsult teljes elzárása a kártérítéshez való jogától, miként viszonyul az olasz joghoz.⁹¹

A másik megközelítés szerint meg kell próbálni elválasztani a büntető elemeket a reparatívaktól, és ez utóbbit elismerni. Így járt el a *Bundesgerichtshof* egy 1992-es ügyben⁹², amelyben a 14 éves felperes terhére elkövetett szexuális bűncselekmények okán a kaliforniai bíróság 350 260 USD kompenzációt és 400 000 USD büntető kártérítést ítélt meg. A német bíróság reparatív részében elismerte a határozatot, teljes egészében elutasította azonban a büntető kártérítés vonatkozásában.

Ha nem ilyen egyértelműen elválaszthatóak a kártérítés elemei, akkor is meg kell kísérelnie a bíróságnak az érdemi különválasztást. Alapelvei kiindulópontnak az érdemi felülvizsgálat tilalmát kell tekinteni az elismerő állam bíróságának, tehát az eredeti bíróság ítéletét és az abban fogalt mérlegelést tiszteletben kell tartani és kétség esetén a végrehajtást kérő javára kell döntenie.⁹³ A közrendi aggályok tekintetében pedig le kellene szögezni, hogy a károonszerzés tilalma nem eredményezheti azt, hogy a károsult kisebb reparációhoz jusson, mint amihez az elismerés helye szerinti országban juthatna, a károkozónak kedvezve ezzel.⁹⁴ Nagy szerint a reparáción túlmenően sem kellene a büntető kártérítést automatikusan

⁸⁹ Fuglinszky 2010. 337.

⁹⁰ Az ügyet ismerteti Nagy 2014. 336.

⁹¹ Nagy 2014. 337.

⁹² Bundesgerichtshof, 1992. június 4-i ítélete, BGHZ 118, 312., ismerteti Nagy 2014. 337.

⁹³ Nagy 2014. 341.

⁹⁴ Nagy 2014. 342.

közrendbe ütközőnek tekinteni, ehelyett addig a mértékig kellene a büntető célzatú kártérítést elismerni, ameddig az nem tekinthető oly mértékben eltúlzottnak, hogy az már tényleg a *lex fori* szerinti közrendbe ütközne.⁹⁵

Összességében elmondható, hogy a büntető kártérítés – különösen abban a formában, ahogy az USA-ban létezik – valóban nagyon idegen a kontinentális szemlélettől. Nem elválasztható a jogintézmény zabolátlansága attól sem, hogy a *common law* rendszerekben a laikus esküdtszék tesz javaslatot az összegre, amely hajlamosabb elragadtatni magát. Még európai szemmel sem helyes azonban elvi élel elvetendőnek bélyegezni, hogy a kártérítés bizonyos esetekben betölthet büntető funkciót is.

VII. Következtetés

Láthattuk, hogy fent számbavett funkciók, célok nem konstans tényezői a kártérítési jognak, hanem folyamatos hangsúlybeli eltolódásokkal vannak jelen különböző korok és országok felelősségi rendszerében. Ennek oka, hogy a kártérítés funkciója értékmentesen nem definiálható, csak kölcsönhatásban a társadalom értékfelfogásával.⁹⁶ De mi is a funkciója magának a funkciónak? Véleményem szerint a kártérítési jog és azon belül is az erkölcsi sérelmek megítélése az egyik legnehezebb jogalkalmazói feladat, mert a mérhetetlent kell mérlegre tenni. Ezen mérlegelés során – figyelemmel arra, hogy gyakran emberi tragédiák felett kell verdiktet mondani – különösen nagy a kísértés, hogy a károsult felé billenjen a mérleg nyelve. Ez pedig a parttalanná válás örök veszélyével fenyeget. Nem lehet ezért más célja a funkcióknak, minthogy – ha a kereteit meghúzni nem is lehet – megrajzolja a kártérítési jog kontúrjait, és kijelölje azt a végső határt, amin nem mehet túl a jogalkalmazó.

Jó példa a funcionális eltévelyedésre a tanulmány elején ismertetett, a fogyatékosan született gyermek saját jogú kártérítési igényének helytadó álláspont.⁹⁷ Mellőzve ehelyütt a részletes elemzést, azt érdemes kiemelni, hogy ezekben az ügyekben gyakorlatilag nincs kár a fogyatékos gyermek oldalán, hiszen kárként nem értékelhető, hogy ő a nemléthez képest fogyatékosan kényszerül élni. Milyen funkciót tölthet be ebben az esetben a megítélt kártérítés? Reparációs funkciót nyilvánvalóan nem, hiszen

⁹⁵ Nagy 2014. 342.

⁹⁶ Fuglinszky 2015. 61.

⁹⁷ Részletesen elemzi az 1/2008. Polgári jogegységi határozat.

nincs mit kompenzálni. Megvalósít azonban az ilyen joggyakorlat egyfelől egy nem kívánatos prevenciós funkciót az egészségügyi szolgáltató tekintetében: a kártérítési felelősséget elkerülendő az lesz az optimális magatartás, ha a fogyatékoság legkisebb gyanúja esetén is abortuszt javasol a terhes nőnek az egészségügyi szolgáltató. Másfelől a megítélt kártérítés nem lehet más, mint az elkövetett diagnosztikai vagy tájékoztatási hibáért kiszabott magánjogi büntetés.

Minden jogalkalmazónak tehát végső tesztként kellene tekinteni a funkciókra és akkor talán kisebb eséllyel szabtak volna ki a bíróságok a fenti esetekben magánjogi büntetést – reparációs köntösbe bújtatva.

Felhasznált irodalom

Bauer Miklós: Felelősség és kártérítés de lege ferenda. Jogtudományi Közlöny, 1988/5.

Bárdos Péter: Kárfelelősség a Polgári Törvénykönyv rendszerében. HVG-ORAC, Budapest, 2001.

Dezső Gyula: Az objektív kártérítés tana. Grill, Budapest, 1937.

Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái – A polgári jogi felelősség. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961.

Eörsi Gyula: A szerződészegési kártérítés korlátozásáról. Magyar Jog, 1974/1.

Eörsi Gyula: Tézisek a polgári jogi felelősségről. Állam- és Jogtudomány 1976/2.

Fézer Tamás: A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése polgári jogban. HVG-ORAC, Budapest, 2011.

Földi András és Hamza Gábor: A római jog története és intézményei. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007.

Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC, Budapest, 2015.

Fuglinszky Ádám: A polgári jogi felelősség útjai egyes jogrendszerekben – Québec, Kanada. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010.

Herpai Annamária: Újabb jelenségek a születéssel kapcsolatos kártérítési igények körében. Magyar Jog, 2005/11.

Ládaby Tamás: A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata. ELTE JTI, Oktáv-Press, 1992.

Ládaby Tamás: Az eszmei és büntető kártérítés a common law-ban. Állam- és Jogtudomány, 1994/1-2.

Lábady Tamás: A fogyatékossgal született gyermek saját jogú kártérítési igényéről. Családi Jog, 2006. szeptember, IV. évfolyam, 3. szám

Marton Géza: A polgári jogi felelősség. Triorg, Budapest, 1992.

Menyhárd Attila: Kártérítés, prevenció és jogalap nélküli gazdagodás. In Csehi Zoltán –Koltay András – Landi Balázs – Pogácsás Anett (szerk.): (L)ex Cathedra et Praxis. Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából. Pázmány Press, Budapest, 2014.

Nagy Csongor István: Büntető kártérítés és közrend: az USA-ban megítélt büntető kártérítés elismerése és végrehajtása a kontinentális Európában. Jogtudományi Közlöny, 2014. július-augusztus

Petrik Ferenc: A felelősségi eszme változásai a kártérítési jogban. Gazdaság és Jog, 2002. 7-8.

Szladits Károly (szerk.): A magyar magánjog. III. kötet, Kötelmi jog általános része. Grill, Budapest, 1938.

Vékás Lajos: Sérelemdíj- fájdalomdíj: Gondolatok az új Ptk. reformjavaslatáról a német jog újabb fejleményei tükrében. Magyar Jog, 2005/4.

Vékás Lajos: Bírálat és jobbító észrevételek az új Ptk. Törvényjavaslatához (a zárószavazás előtt). Magyar Jog, 2013/1.

Vékás Lajos (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. CompLex Kiadó, Budapest, 2013.

Functions of Tort Law

Resume

Tort law has many functions in society, but it should be emphasised that tort law mainly deals with correcting civil wrong. Compensation is the most important and basic function of tort law. Deterrence is another, which aims at reducing the number of wrongdoings by imposing a heavy financial cost on unsafe conduct. A distinction is necessary between specific and general deterrence. Punishment is no longer a major aim of tort

law. Nevertheless, some common-law jurisdictions – notably the United States – retain in their damage awards a strong element of punishment for certain types of tortious conduct. These are the punitive or exemplary damages. The purpose of this article is to study the functions of tort law and their influence on judicial decisions.